

tas gana neaukštoje temperatūroje, iš lauzavietės surinkti ne visi palaikai. Prie kapo įkapių nerasta, todėl pilkapį pagal analogijas reikėtų datuoti IX–XII a. Pilkapis priklausė Jutonių, Dubingių pilkapynui ir buvo labiausiai nutolęs į šiaurę. Po tyrimų pilkapis buvo vėl supiltas.

JUTONIAI (DUBINGIAI) BARROW

LCCCH has investigated the Jutoniai, Dubingiai barrow (Švenčionys district). The cremation without any burial items has been found in the barrow. According to the construction of the barrow it is dated to the 9th–12th centuries.

PILVIŠKIŲ PILKAPYNAS

Vykintas VAITKEVIČIUS

Pilviškių pilkapiai (Vilniaus r.) (AR 1437) yra į PV nuo Pilviškių k., 1 km į ŠV nuo kelio Buivydziai–Mostiškės, Arvydų g-jos miškų 19 ir 33 kvartaluose. Grupėje yra 9 pilkapiai (2 iš jų – spėjami). Jie išsidėstę ant į pelkėtas žemumas įsiterpiančio smėlėto aukštumos kyšulio keteros, 0,16 km ilgio grandine, orientuota Š–P (15°–195°) kryptimi. 5 pilkapiai yra 7–8 m skersmens, apie 0,5 m aukščio. Kiti 2 pilkapiai – 9–10 m skersmens, siekia 0,8 m aukštį.

2000 m. ištirtas pilkapis 1 buvo pilkapyno P dalyje, kvartalinės linijos, kuri skiria kvartalus 19 (iš Š) ir 33 (iš P), P pakraštyje. Pilkapio būta 6,5–7 m skersmens, tačiau išlikusi sampilo P dalis tebuvo 3,4x6,2 m dydžio, siekė 0,45 m aukštį. Iš šių sampilo likučių galima spręsti, kad pilkapio sampilas ant II–III a. gyvenvietės kultūrinio sluoksnio (pilko maišyto smėlio) buvo supiltas iš geltono smėlio su pavieniais smulkiais angliukais ir apkrautas įvairaus dydžio akmenų kiautu. Sampilo aukštis skirtingose pilkapio dalyse, atrodo, svyravo nuo 0,25 m iki 0,4 m.

Apie pilkapio pagrindą sunku spręsti. Kaip minėta, sampilas buvo supiltas ant

pilko maišyto smėlio sluoksnio. Viršutinėje jo dalyje vietomis tarytum išsiskyrė degėsinos dėmelės, tačiau teigti, kad jos kaip nors susiję su senosiomis apeigomis ir yra pilkapio pagrindas, tvirtesnio pagrindo nėra.

Pilkapio akmenų vainikas buvo suardytas. Rasta 30 jam priklausančių, vidutiniškai 0,4x0,3x0,2 m, 0,45x0,35x0,25 m dydžio akmenų. Praeityje jų, atrodo, buvo kelis kartus daugiau. Geriausiai vainiko fragmentas išliko kv. ABC 6, 7 ribose. Kraunant jį, akmenys čia buvo derinami vienas su kitu dydžiu ir forma, vietomis buvo kraunami ir dviem aukštais. Atstumas tarp vidinių akmenų vainiko pusių R–V kryptimi buvo 5,4 m, Š–P kryptimi – 6,6–6,8 m; tarp išorinių – atitinkamai 6,2 m ir 7,2–7,4 m.

0,66–0,69 m gilyje nuo santykinio atskaitos taško, baltame smėlyje su degėsiniais intarpais (gyvenvietės kultūriniame sluoksnyje) išryškėjo R–V kryptimi (80°–260°) orientuota 3,05 m ilgio, 1,1–1,15 m pločio galuose kapo duobė, užpildyta maišytu geltonu smėliu su pilkais ir juosvais intarpais. Vidurinė kapo duobės dalis siekė 1,35 m plotį, nes jos P kraštinė buvo

praplatėjusi maždaug 0,05–0,1 m, o Š – 0,1–0,15 m. Šiame kapo duobės Š kraštinės praplatėjime, 0,62–0,73 m gylyje, vienas šalia kito rasti įvairūs radiniai: geležinės įmotos, pentino (?), peilio-pjautuvėlio, nežymiai atlenktu galu, smulkių geležinių apkalų fragmentų. 0,75–1,26 m gylyje smulkių, daugiausia plokščių apkalų fragmentų prie kapo duobės Š kraštinės, arčiau R galo rasta dar daugiau nei 20. Šioje kapo dalyje taip pat rasta ir pavienių sunykusių kaulų, ir kai kurių kitų radinių. 1,16 m gylyje aptiktas geležinio smeigtuko adatos fragmentas, 1,23–1,25 m gylyje – dvi sidabrinės 0,25x2,75x0,12 cm ir 0,32x1,73x0,18 cm juostelės, viena jų ornamentuota zigzago raštu.

Kapo duobės V dalyje, 1,26 m gylyje, aptikta greičiausiai dėl dirvos poveikio erodavusios kaukolės dalis. 0,15 m į P–PR nuo kaukolės, 1,33–1,36 m gylyje, ant sunykusios medienos rasta gintarinė, pusapskritimio pjūvio akutė, o iš po medienos likučių kyšojo sulūžusio žiedinio antsmilkinio užkeistais galais dalis. Vėliau, medienos likučių blokelį išpreparavus LNM Restauravimo skyriuje (restauratorė M. Glemžienė), konstatuota, jog antsmilkinio lankelis buvo spauste įsispaudęs į medį virš ir po juo. Medžio apdirbimo žymių nepastebėta, tad suabejota ar čia būta medinės dėžutės. Tačiau nerasta ir paaiškinimo, kaip ant medienos likučių kape atsidūrė gintarinė akutė, plokščiąja puse prigludusi prie medžio. Tad galima įtarti, kad mirusiojo galvūgalyje, dešinėje, kaip įkapė buvo įdėta nedidelė, maždaug 10x12 cm dydžio medinė dėžutė su antsmilkiniu, viršuje papuošta gintarine akute.

Kapo duobės dugne, 1,36 m gylyje, mirusiojo juosmens srityje, aptiktas sidabrinės plokštelės, puoštos koncentriniais apskritimais, fragmentas. Kojūgalyje, kairėje, rastas į dvi dalis sulaužytas geležinis peilis be įtvaros ir sunykusių makščių apkalų fragmentai. Abi peilio dalys tvarkingai buvo sudėtos viena ant kitos. Po jomis dar rastas ir lazdelės formos geležinis skiltuvas su kilpele. 0,26 m į P nuo skiltuvo aptiktas jo akmuo – titnago gabalas apdaužytas kraštais.

Iš geltono smėlio įžemio gerai išsiskyrė 0,58–0,63x2,7 m dydžio duobės dugno kontūras. Duobės dugnas buvo 1,38–1,41 m gylyje V dalyje ir 1,46–1,5 m gylyje R gale. Taigi maždaug 0,7 m giliau už sampilo pagrindą. Mirusiojo, doc. R. Jankausko duomenimis, daugiau nei 40 m. amžiaus vyro, griaučiai buvo sunykę, apytikriai orientuoti į V (80°). Pagal įrangą, iširtas Pilviškių pilkapis analogiškas pilkapiams su akmeniniais sampilais, kurie I tūkst. pirmoje pusėje plito Pietryčių ir iš dalies Rytų Lietuvoje. Tačiau kapo orientacija R–V kryptimi būdinga ne šiai kultūrinei sričiai, kur vyrauja Š–P kryptis, o ankstyviesiems Rytų Lietuvos pilkapiams, kur griautiniai vyrų kapai paprastai būdavo orientuojami į V. Pilviškių pilkapis 1 pagal kapo įkapes datuojamas IV a. pabaiga – V a. Neilgai trukus po to, kaip ir dažnas kitas šio laikotarpio kapas iš akmenų sukrautuose pilkapiuose, Pilviškių pilkapiro kapas buvo apiplėštas, perkasant jį skersai krūtinės srityje. Apie tai byloja praplatėjimai kapo duobės Š ir P kraštinėse, savo ruožtu ir skirtingame kapo duobės gylyje rastos įkapės bei pavieniai mirusiojo kaulai. Nesuardytas išliko tik kapo galvūgalis ir kojūgalis. Galvūgalyje, de-

šinėje, kaip įkapė buvo įdėta medinė dėžutė (?) su antsmilkiniu viduje. (Su papročiu vyriui į kapą dėti antsmilkinius, susidurta ir tiriant Mošos (Trakų r.) pilkapį 2 su sampilu iš akmenų).

Kojūgalyje, kairėje, rastas lazdelės formos skiltuvas ir ant jo sudėtos pusiau perlaužto peilio dalys. Paprotys į kapą dėti sulaužytas įkapes I tūkst. viduryje nei Rytų, nei Pietryčių Lietuvoje plačiau nežinomas. Be peilio, kuris aptiktas nesuardytoje Pilviškių kapo dalyje, minėtinas ir sulūžęs antsmilkinis, geležinio smeigtuko galas, pusė peilio-pjautuvėlio, dalis pentino (?), dalis įmovo. Daugumas pastarųjų įkapių pabuvojo plėšikų rankose ir buvo rastos išmėtytos, tačiau neatmetama galimybė, kad šie dirbiniai mirusiajam į kapą buvo įdėti jau sulaužyti arba fragmentiški.

PILVIŠKĖS BARROW CEMETERY

In 2000 LIH has investigated the destroyed burial 1 in Pilviškės (Vilnius district). It was constructed on the culture layer of the settlement dated to the 2nd–3rd centuries. The destroyed stone circle surrounded the barrow, its piled earth was loaded with stones. The primary burial dated to the end of the 4th–5th centuries was constructed in the 1.15x3.05 m size and 0.7 m deep pit oriented towards eastern-western direction. Soon afterwards the grave has been robbed and trenched in the zone of breast. The head and the foot of the grave remained non-destroyed. In the head of the grave the small wooden boxes containing the remains of the temple ornament, ornamented with the amber eye have been found. In the foot of the grave the stick shaped strike-iron with the fragments of the broken knife put on it has been found.

SANTAKOS PILKAPYNAS

Vykintas VAITKEVIČIUS

Santakos pilkapynas (AR 1438) yra 2 km į PR nuo Santakos geležinkelio stotelės, Nemenčinės miškų urėdijos Santakos girininkijos miškų 36 ir 37 kvartaluose, Buivydžių aukštumos Šventininkų masivo ŠR papėdėje, vietomis pelkėtoje, mišku apaugusioje lygumoje. Grupėje yra apie 120 pilkapių, kurie išsidėstę ŠV–PR kryptimi pailgame, maždaug 4 ha plote. Pilkapiai įvairaus dydžio, vidutiniškai 6–8 m skersmens, 0,3–1,5 m aukščio, dažnai su juosiančių griovių žymėmis ir kai kada – su iš sampilų kyšančiais pavieniais akmenimis. Pilkapyno ŠV dalyje yra 10–14 m skersmens, 1,5–2,2 m aukščio pilkapių

koncentracija. Gerai išlikę grioviai aplink sampilus čia siekia 0,6–0,8 m gylį.

Apie 80% Santakos pilkapių sampiluose yra „tyrinėtojų“ iškastų duobių. Surinkta duomenų, jog 1999 m. prancūzų karių kapais laikomus pilkapius kasinėjo ir Šventininkų kaimo gyventojai. Pilkapyno ŠV dalyje esančio 8x9 m dydžio, iki 1,7 m aukščio pilkapio (pagal detalųjį planą – 31) sampile buvo aptiktas degintinis žmogaus kapas su ugnyje buvusiomis įkapėmis: siauraašmeniu pentiniu kirviu, keturkampio formos geležine diržo sagtimi ir ietigaliu, išžėsto rombo formos plunksna be viršūnės. Pagal ietigalį, kuri